

סימני העריכה בתלמוד הירושלמי ניכרים

[1]

דמאי היא מא עמ א

לא כן תני הנאמן על הטהרות נאמן על המעשרות ותניתה רבי ינאי ברבי ישמעאל ואמר הדא דתימר במתארח אבל ברבים אינו נאמן וכו'

כאן מונח שהנחתום עם הארץ אבל לעיל ב:ד כא: מונח שהלוקח שם והנחתום כאן הם חברים ויש כאן סוגיות חולקות (גר"א) ממקורות שונים

[2]

פאה זיה סג עמ א

משנה: המידל בגפנים כשם שהוא מידל בתוך שלו כך הוא מידל בשל עניים - דברי רבי יהודה אמר ר' יוחנן נראית מוחלפת שיטתו של ר' יהודה תמן (ה:ג מו.) הוא אומר בין כך ובין כך נוטלן ומניחן על הגדר והעני בא ונוטל את שלו וכא הוא אומר הכן? מתוך שהוא מעבן הן עושות יותר לשנה הבאה.

ובפאה ה:ג מו.

בין כך ובין כך מניחן על הגדר והעני בא ונוטל את שלו

מחלפה שיטתיה דר' יהודה. תמן (משנתנו) הוא אמר כשם שהוא מידל בשלו כך הוא מידל בשל עניים וכא הוא אמר הכין? תמן הן גרמו לעמן ולא באו ברם הכא הרי באו

התלמוד מביא שתי תשובות שונות לסתירה בין דברי ר' יהודה. המינוח כאן "נראית מחלפת שיטתיה" בהוספת "נראית" אינו רגיל בתלמוד הירושלמי לעומת "מחלפה שיטתיה" שבפאה ה:ג. יש כאן שני מקורות שונים

[3]

ברכות א:א ב עמ ב

ודלא כר יוחנן דאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

בד:ד מט: נחלקו האמוראים אם סבר ר' יוחנן ספק התפלל ספק לא יתפלל אל יתפלל והמסקנה שאמנם סבר כן ונראה שהתלמוד שם מסיק ספק התפלל ספק לא התפלל ספק התפלל - יתפלל. ולא נפסקה ההלכה שם ואילו כאן דעתו מוכרעת.

[4]

גיטין א:ד ו עמ ב

א. על הממון נחשדו ועל הממון נחשדו ועל הממון נפסלו. לא נחשדו על העריות. ב. כותים משום מה הן פסולין? אמר ר' יוחנן משום גירי אריות.

נראה שיש חילוק בין שתי הסוגיות הללו. לפי הסוגיה התחילית הסתמית הכותים לא היו נאמנים בממון ואילו לפי הסוגיה השניה (ב) אינם עדים כשרים בגלל שאינם יהודים.

שילוב רצפים חולקים

פסחים ד:ג לא עמ א

1. ורבה [=דרובה] מן דר' יודה מה דאמר רבי יודה משום הילכות בכורה. מה דאמר רבי שמעון בן לקיש משום הילכות. 2. בהמה גסה. . . רבי חגאי בעא קומי קמי יוסי לית הדא אמרה שאסור להמציא להן עוברין וכו'.

פיסקה 1 מניחה שמכירת עובר יותר חמורה ממכירת בהמה גסה ואילו ר' חגאי מניח להפך. כנראה הסתם ודברי ר' חגאי ממקורות שונים והעורך לא השלים ביניהם. אפשר גם שדברי רבי חגאי הם מהתלמוד על בכורות.

[5]

שקלים א:ג-א:ד ו עמ ב - ח עמ ב

בהלכה ד(ח): *הא לתבוע אינן תובעין. הכא את אמר תובעין והכא את אמר אין תובעין. כאן בשהביא שתי שערות וכאן בשלא הביא שתי שערות.*

אבל בהלכה ג (ו): *כבר נפשטה הסתירה: הא לתבוע תובעין. הדא דתימר בשהביא שתי שערות אבל אם לא הביא שתי שערות לא בדא.*

הסוגיה בהלכה ג' מגבלת את המסקנה למביא שתי שערות והסוגייה בהלכה ד כנראה לא ידעה על הסוגיה בהלכה ג.

[6]

עירובין ה:ח לז עמ ב

אמר רב יוסי בי רב בון מילתיה דרב פליגא עלוי דתנינן תמן (ט:א) כל גגות העיר רשות אחת.

שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בהן אפי' כור ואפילו כוריים. היא אחורי הגגים

ובט:א אמר רב יוסי בי רב בון אמר איתפלגון רב ושמואל שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר

מטלטלין בהן אפי' כור ואפילו כוריים

רבי יוסי בי רב בון מאזכר ברייתא דשמואל שנשנתה על המשנה בטא ואולם בתלמוד שם הברייתא מובאת בשמו ולא כסתם תלמוד וכנראה לא היה במסירה של התלמוד אלא שנוספה אחר כך בשם רבי יוסי

[7]

חלה א:ג יג עמ א

אמר ר' אבינא הדא אמרה כשהיו פחות מחמשה רבעים אבל אם היו חמשה רבעים מצומצמים לא בדא. רבי יוסי ברבי בון בשם רבי אבינא לא על הדא אתאמרת אלא על הדא דאמר רב יוחנן (תרומות ז:ג סט. [ע"וה]) מדומע פטור מן החלה. ספק מדומע. הנאכל משום דימוע חייב בחלה. עליה רבי יוסי ברבי בון בשם רבי אבינא: הדא דאיתמר כשהיו יותר מחמשת רבעים אבל אם היו חמשת רבעים מצומצמים פטורה מן החלה. דברי ר' אבינא הסתמיים היו קבועים לפני ר' יוסי ברבי בון. ואולם, בתרומות ז:ג אין דברי ר' יוסי נזכרים ואפשר שהתלמוד שם אינו סובר כרבי יוסי כתלמוד כאן ואפשר שיש כאן שני מקורות שונים

[8]

ביצה א:ח יב עמ ב

בדמאי ד:ג לז: (ע"וה)

כיני מתניתא לא יתנם בשבת. דתנינן "בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום. ובית הלל מתירין. הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא. הדא (=דמאי) ילפא מן ההיא (=ביצה) היא יום טוב היא שבת. וההיא (=ביצה) ילפא מן הדא (=דמאי): בלימודין אבל בשאין לימודין לא סלק על בר נשא מיכול פיסתיה בביתיה דחבריה. המשנה בדמאי והמשנה כאן בביצה מאייכות זו את זו. התלמוד כאן אינו מזכיר את ההגבלה של "בלימודין".

[9]

ברכות ב:ג כא ב

[?תמן תנינן נשים וכו'/?]

נשים מניין? ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם את שהוא חייב בתלמוד תורה חייב בתפילין נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אינן חייבות בתפילין. התיבון הרי מיכל בת כושי היתה לובשת תפילין! וכו'

ובג:ג לז.

נשים מניין? ולמדתם אותם את בניכם. את בניכם ולא בנותיכם.

עבדים מניין . . . קטנים מניין וכו'

הסוגיה כאן ושם נובעות ממקורות שונים כפי שמעידים ההבדלים בדרשות והדיבור על מיכל ואשתו של יונה כאן ולא שם. הכותרת "תמן תנין" אינה מתועדת במספר כתבי יד ובמקבילה בעירובין י"א נח: [ווילנא] ומסתבר שהיא הוספה מאוחרת על ידי מעתיק שלא ראה את ההקשר בברייתא. ועוד, יש להוסיף שהתלמוד כאן אינו דן בעבדים או קטנים.

על כל פנים הדיון על נשים כאן ושם אינם מאותו מקור

[10]

ביצה א:ג

חברייא אמרין שמצות עשה וחה למצוה בלא תעשה. לפי חברייא המצוה לכסות את הדם דוחה את הלא תעשה של מלאכת חפירה. לפי קרבן העדה דעתם סותרת את דברי התלמוד לעיל (ו). הסובר שמלאכה זאת אינה אסורה. ואם כן יש כאן שתי מקורות שונים המשולבים יחד. המקור השני (חברייא) הודן בחפירה ביום טוב נספח אחרי הסוגיה הדנה באפר שהוכן

[11]

שילובי מקורות בראש המסכת

פאה א:א א עמ ב

1. [אלה דברים שאין להם שיעור]: ר' בנימין בר לוי אמר ר' יצחק ור' אימי הוון יתיבין מקשווי אמרין למדה לא תנינן תרומה עמהון? וכו' וכו'

...

3. הפיאה יש לה שיעור מלמטן ואין לה שיעור מלמעלן וכו'

4. [אלה דברים שאין להם שיעור]: ר' ברכיה בעי ולמה לא תנינן רוק יבמה ולמה לא תנינן דם ציפור וכו' לא אתינן מתניתא אלא דברים שהוא מוסיף עליהן ויש בעשייתן מצווה

אחרי שרשרת דיונים נשנית השאלה על העדר דברים מרשימת המשנה. דברי ר' ברכיה אינם משולבים יחד עם מעשה ר' בנימין העוסקים באותה שאלה בדיוק וכנראה היו דברי הראשון כבר קבועים בתלמוד והפסקים שלמעלה מהם (1-3) הוספו אחר כך.

[12]

ביצה א:א ד.

רב אבון בשם רבנן דתמן זאת אומרת שאין אפר הכירה מוכן אלא למצוה. אמר ר' מנא בשלא הכינו

אבל אם הכינו מכין בו ומצווה וכו'

(ד:)הדא דאת אמר באפר שהוסק מערב יום טוב אבל באפר שהוסק ביום טוב לא בדא בשלא שחט אבל אם שחט מוטב שיטול מאפר שהוסק וכו'

[13]

חגיגה א:א א.

[חרש] חברייה בשם ר' לעזר . . . [קטן] ר' ירמיה ור' אייבו בר נגרי הוו יתבין . . . וקטן שומע וקטן מדבר?."

הסוגיה המפרשת "חרש" אינה באה למסקנה על פירוש המלה חרש במשנתנו אלא בעקיפין בלבד יש ללמוד שהיא אינו שומע ואינו מדבר מדברי ר' ירמיה המפרשים "קטן".